

Læselyst i klasseværelset

Håndbog

For lærere og skolebibliotekarer

stiftelsen
LESE

li/ll
LILLEHAMMER
BIBLIOTEK & LITTERATURHUS

LÆSESTUND+

Original tittel: Lesekvart+

Udviklet på Lillehammer bibliotek, Norge,
i årene 2024-2026

Af Camilla Brandt (bibliotekar og
litteraturformidler) og Heidi I. Gorseth (lærer
og litteraturformidler)

**Håndbog, aktivitetshæfte, plakater og det
øvrige materiale kan downloades fra
laeselyst.nu og stiftelsenlese.no**

Indhold

Indledning - Læsestund+	2
Gennemføring af Læsestund +	4
1. Planlægningsfasen	5
2. Introduktionsfasen	7
3. Gennemføringsfasen	9
4. Evalueringsfasen	11
Tiltag for at stimulere elevernes motivation	12
Om motivation for læsning	14
Tips til at finde passende bog til hver elev	17
Nøgler til et godt samarbejde	18
Samarbejde med hjemmene	19
Resultater af arbejdet i Lillehammer	20
Kilder	22

LÆSELYST

LÆSEGLÆDE

LÆSEMOTIVATION

Læsestund + er en metode for at udvide og systematisere læsebåndet, sådan at den kan nå ud til alle elever og skabe øget læselyst på den lange bane.

Metoden handler om at styrke stillelæsningen gennem brug af forskellige læseaktiviteter og tilpasninger (på engelsk: Scaffolded Sustained Silent Reading). Dette er noget, klassen skal gøre sammen, i modsætning til kun at have individuel læsetid. Forskeren Janice Pilgreen beskriver disse otte succesfaktorer for et vellykket stillelæsningsprogram:

1. **Adgang til bøger.** Et bredt og tilgængeligt udvalg af bøger
2. **Læsestof, som appellerer.** Tilpasset interesser og læseniveau.
3. **Omgivelserne.** Roligt og behageligt miljø, uden pres eller læsetests.
4. **Opmuntring og læsende rollemodeller.** Læreren skal også læse.
5. **Efteruddannelse eller kurser i Stillelæsning for lærere.**
6. **Lystlæsning.** Læsning for sin egen skyld, ikke for at løse en skoleopgave.
7. **Opfølgende læseaktiviteter,** som løfter læseoplevelsen ud af hovedet og ind i fællesskabet
8. **Planlagt læsetid.** For eksempel 15-25 minutter hver dag.

(Pilgreen, 2000, s. 8)

Stillelæsning+ er en metode med aktiviteter og værktøjer til brug i skolen, hovedsageligt udviklet til 4.-10. klasse. Målet er, at det, der sker i klasseværelset under Stillelæsning+, skal være med til at stimulere og inspirere til læsning og læselyst. Metoden bygger på forskning, se kildehenvisninger undervejs. Vi opfordrer til, at skolen samarbejder inad mellem lærere og skolebibliotekarer, og også med det lokale folkebibliotek, så stillelæsningen ikke gennemføres af en lærer alene, men af et team.

Der er ingen tvivl om, at det er vigtigt at arbejde med læselyst for at forbedre læseniveauet og læseinteressen hos de kommende generationer af samfundsborgere. Gennem denne metode kan eleverne opleve flere veje ind i litteraturen, med aktiviteter der skal kilde motivationen, og understøtte behovet for autonomi, kompetence og samhørighed. Stillelæsning+ skal bidrage til oplevelsen af et læsende fællesskab i klasseværelset.

Ikke mindst skal denne læseindsats sikre, at der bliver sat tid af til læsning, altså en konkret måde at vise eleverne på, hvor vigtig læsekompetence faktisk er for samfundet.

Håndbogen her, er delt i to dele; først en praktisk vejledning til planlægning og gennemførelse af Stillelæsning+ (de grønne sider), derefter nyttig teori om motivation og tips til gennemførelse (de hvide sider).

Stillelæsning+ (Lesekvart+) blev startet som et projekt på Lillehammer bibliotek i 2024 med baggrund i den danske rapport *Lyst til læsebånd / Lystlæsning i læsebånd* — en håndbog til skoler og folkebibliotekers samarbejde om læsebånd (Lund, 2020). Der findes en podcast fra Tænk tanken Fremtidens biblioteker ([link i kildelisten](#)), som i tre episoder forklarer metodikken godt.

GENNEMFØRELSE AF LÆSESTUND+

Her kommer en gennemgang af, hvordan man kan planlægge og gennemføre en periode med Stillelæsning+. Vi opfordrer til at lave lokale tilpasninger, både i samarbejdet mellem lærer og bibliotekar, og ved at bruge elevernes ønsker og indspil aktivt i planlægningen.

Vi anbefaler, at man stillelæser i selvvalgt bog efter denne metode i mindst 3 måneder ad gangen, gerne hele skoleåret. Det er vigtigt at bruge god tid for at give alle elever mulighed for at opleve læselyst og mestring, også dem, der ikke har indarbejdede læsevaner fra før af.

Vi kan se fire faser for os:

Brug af tid

Planlægningsfasen: Varighed afhænger af behov og muligheder for at samarbejde. Vi anbefaler, at bruge nok tid til at planlægge.

Introduktionsfasen: 1 uge, 3-4 skoletimer

Gennemførelsesfasen: Mindst 3 måneder for at skabe kontinuitet og opbygge vaner, gerne længere tid. 15-25 minutter hver dag, nogle gange 60 minutter, afhængig af hvilke aktiviteter man vælger.

Evalueringsfasen: 1 lektion med klassen og 1 samarbejds møde mellem de voksne.

På de følgende sider gennemgås faserne på detaljeniveau.

Projektleder Eira kluge under indspilningen af det digitale lærerkursus, som ligger på stiftelsenlese.no og er gratis at bruge.

1. Planlægningsfasen

Lærerne læser håndbogen og ser i aktivitetshæfte, bliver fortrolig med metoden, ved at bruge de digitale lærerkurser, som er gratis. Alt materialet ligger på stiftelsenlese.no/lesekvart.

Aftal, hvem der skal være med til at gennemføre Stillelæsning+, og hvor lang en periode I vil bruge metoden. Er det kun en klasse, der skal bruge metoden, eller flere klasser ad gangen, evt. hele skolen? Kan skolebiblioteket være åbent og bemannet samtidig som klasserne stillelæser, sådan at de kan bytte bog når der er behov for det? Planlæg sammen og på tværs, så man undgår kollisioner af klasser på skolebiblioteket.

De involverede lærere planlægger den kommende periode. Der lægges en ugeplan, og man vælger, hvilke læseaktiviteter man vil bruge. Stillelæsning+ fungerer bedst, hvis man varierer mellem stillelæsning, læseaktiviteter og delingsaktiviteter i løbet af ugen. Herunder giver vi et eksempel på den ugeplan, som bruges i Lillehammer. Stillelæsningen bør vare mindst 15 minutter ad gangen. Se klassens stillelæsning i sammenhæng med de øvrige klassers.

Forslag til ugeplan

MANDAG	TIRSDAG	ONSDAG	TORSDAG	FREDAG
Stillelæsning, notere i logbog	Stillelæsning, notere i logbog	Delingsaktivitet	Stillelæsning, notere i logbog	Læseaktivitet, registrering av ugens læsning på læsebarometer

Lærerne aftaler tidspunkt for Kickoff med de involverede. Selve BogSnak'en kan gennemføres af en bibliotekar fra folkebiblioteket, hvis man kan indgå en aftale med dem. Ellers kan den gennemføres af en skolebibliotekar eller en lærer, der kender godt til litteratur for den aktuelle aldersgruppe. Der afsættes tid til, at hver klasse får en time på biblioteket så hurtigt som muligt efter BogSnak, så eleverne kan låne bøger, mens inspirationen er frisk.

Plakater til klasseværelset printes og hænges op, mens man taler med eleverne om indholdet. Der er i alt fire plakater: **Stillelæsningens love**, **Jeg er en læser**, **Vælg bog ved at:** og **Læseoplevelser**.

Meningen er at give eleverne noget visuelt i klasseværelset, som viser, at læsning er vigtigt. Med plakaten **Jeg er en læser** kan du tale med eleverne om holdninger til læsning og om, hvorfor det er vigtigt at læse. **Stillelæsningens love** giver nogle retningslinjer for stillelæsningen. De to sidste plakater er fulde af tips til at finde læsestof.

Skolelederen sørger for gode muligheder for adgang til, og brug af skolebiblioteket. Stillelæsning+ fungerer bedst med et åbent, bemandet og tilgængeligt skolebibliotek. Sådan får eleverne let adgang til bøgerne, hjælp til at vælge og en følelse af at kende deres skolebibliotek godt.

Skolebibliotekaren deltager i planlægningen af kickoff, og reserverer aktuelle bøger til BogSnak, udstillinger til BogSmagning og udlån til klassen.

2. Introduktionsfasen

Læreren introducerer Stillelæsning+ for klassen. Eleverne får indblik i tidsrammen for stillelæsningsperioden, målet med perioden og, hvad der forventes af eleven. Plakaterne gennemgås, og klassen diskuterer forskellige former for motivation for læsning og hvorfor fritidslæsning/lystlæsning er positivt.

Læreren gennemfører undersøgelsen Mit læselandskab med klassen, hvor elevens læsepræferencer kommer frem. I første fase skal alle elever blive mere bevidste om deres egen smag inden for fritidsunderholdning og omsætte den til nogle ønsker for stillelæsningen. Tal om, at denne undersøgelse vil være nyttig, når eleverne skal finde bøger på skolebiblioteket. Man kan også tage skemaet med til skolebibliotekaren for at få vejledning til at finde nye bøger.

Man gennemfører kickoff. En bibliotekar eller en skolebibliotekar holder en BogSnak for klassen, hvor vedkommende præsenterer et udvalg af aktuelle bøger. Præsentationerne er korte, og formålet er at skabe nysgerrighed og motivation. Derefter går klassen på skolebiblioteket og gennemfører BogSmagning, hvor hver klasse får mindst en time på skolebiblioteket. Vi har valgt at kalde det kickoff, fordi det skal give læseperioden en flyvende start med inspiration og positivt fokus på bøger. Vi viser eleverne, at læsning er prioriteret og vigtig. På næste side kan du læse en beskrivelse af kickoff-metoderne BogSnak og BogSmagning.

Eleverne får mulighed for at lære skolebiblioteket at kende, så de let finder "deres" bøger. I materialet til Stillelæsning+ findes der også et spil, BogStier, som elever kan bruge for at gå endnu mere på opdagelse i biblioteket.

Forældrene informeres, for eksempel via nyhedsbrev og på et forældremøde. I brochuren Syv gode tips får forældrene konkrete råd og hjælp til at øge læsemotivationen hos deres børn og unge, samt til hvordan de kan skabe en kultur for læsning derhjemme. Metoden Stillelæsning+ beskrives også kort i brochuren. På side 19 finder du flere tips til at involvere forældrene.

GENNEMFØRING AF KICKOFF

BogSnak

Bibliotekar, skolebibliotekar eller lærer holder BogSnak for klassen, hvor vedkommende præsenterer forskellige bøger for at vække nysgerrighed og give inspiration. En BogSnak varer 15-30 minutter og kan foregå i klasseværelset eller på skolebiblioteket, hvis der er plads.

Om at planlægge BogSnak

Nogle folkebiblioteker har bibliotekarer, som kan inviteres til at holde BogSnak for skoleklasser. Tag kontakt med dem og undersøg mulighederne. Det er også muligt, at skolebibliotekaren eller en lærer holder BogSnakken. Den, der holder BogSnakken, bør kende aldersgruppen og den aktuelle litteratur godt.

Vælg 5-6 bøger ud fra, hvad der er populært i aldersgruppen, passer til gruppens interesser eller minder om bøger de allerede har læst. Målet er lystlæsning, så det er en fordel at vælge bøger, man tror vil fænge. Hver bog præsenteres kort. Det kan være nyttigt at bruge PowerPoint eller lignende til at vise bogforsider eller bog-trailere.

METODER TIL AT FORMIDLE BØGER:

Når man skal formidle en bog, gælder det om at fange læserens interesse med så få ord som mulig. Hvad du vælger at sige, og hvordan du vælger at gøre det, bør være tilpasset dit publikum. Tænk godt igennem, hvem du taler til, og hvad der interesserer dem.

Her er et par tips:

- Beskriv følelsen og stemningen i bogen. Er den uhyggelig, sød eller spændende?
- Giv et kort resumé uden at afsløre for meget. Fokusér på det vigtigste og mest fængende.
- Læs et spændende uddrag fra bogen (her er det nyttigt at øve sig på forhånd).
- Vis en video, hvor en forfatter, bibliotekar eller formidler fortæller om bogen. Der ligger mange bog-anbefalinger på YouTube.
- Hav bogen i hånden, og hvis den frem. Se på forsiden sammen.
- Tal om read-alikes, altså bøger med samme tema, følelse eller stemning.

BogSmagning

Kort tid efter BogSnak bør eleverne få mindst en time på skolebiblioteket, hvor der gennemføres BogSmagning. Målet med BogSmagning er, at eleverne skal bruge det, de har lært om deres læsepræferencer fra Mit Læselandskab, til at finde en bog, som matcher både interesse og læseniveau.

Eleverne samles til en fælles samtale, hvor netop dette understreges, og de får en gennemgang af metoden.

3. GENNEMFØRELSESFASEN

Læseaktiviteterne og delingsaktiviteterne gennemføres. Man veksler mellem stillelæsning og fællesaktiviteter for at skabe motivation og engagement. Det bidrager også til at skabe en fællesskabsfølelse i klassen. Giv mulighed for at bytte bogen ud, når der er behov for det, og hav læsestof tilgængeligt, når der stillelæses.

Gør lidt ekstra ud af ugens afslutning, for eksempel ved at bruge Læsebarometeret. Dette synliggør, hvor meget eleverne faktisk har fået læst i ugens løb. Læs mere om Læsebarometeret i aktivitetshæftet.

Eksempel på læsebarometer

Erfaring med Læsebarometeret

Pilotskolen gav tilbagemelding om, at Læsebarometeret fungerede godt for motivationen i klasserne. De valgte at føre logbog under stillelæsningen og brugte lidt ekstra tid om fredagene, for at tælle antal læste sider op. Det blev ikke gjort til en konkurrence, men til noget klassen præsterede i fællesskab. De gennemførte desuden en læseaktivitet den dag, som en sjov afslutning på ugen.

Skolebibliotekar eller lærer fortsætter med at lave BogSnak en gang imellem, for at give ny inspiration. Basér bogudvalget på elevernes interesser, og find bøger, der minder om noget, de allerede har læst.

Arrangér gerne **Den Store Læsedag** en gang i løbet af stillelæsningsperioden. Aktiviteten er beskrevet i aktivitetshæftet, hvor der er forslag til en hel dag med læsning og læseaktiviteter. Dette kan gennemføres på hvert enkelt klassetrin eller som en fælles dag for hele skolen.

TIPS TIL PRAKTISK GENNEMFØRELSE AF EN RUNDE MED STILLELÆSNING+

- Markér tiden tydeligt på skoleskemaet
- Sørg for, at alle ved, hvad de vil læse, og at de har bogen klar.
- Sørg for, at der er en tydelig tidsmarkør i rummet
- Start hver læsestund med Stillelæsning+ med kort at beskrive dagens aktivitet (stillelæsning eller læseaktivitet), før der tælles ned til fælles start.
- Markér, at tiden er gået, ved at sige: "Nu læser I til punktum og lægger bogen væk."

STILLELÆSNING ER EN
MENNESKERET!

Elev 10. trinn Smestad skole

4. EVALUERINGSFASEN

Læreren evaluerer stillelæsningsperioden med klassen. Det kan gøres gennem fælles samtale, i grupper eller individuelt, for eksempel ved hjælp af logbogen. Fokus kan være på målopnåelse, hvad der har fungeret godt og periodens forbedringsmuligheder.

Lærerkollegiet evaluerer stillelæsningsperioden på samme måde som eleverne. Inkluder alle lærere, der har været involveret i stillelæsningen, og som har gennemført Stillelæsning+ med klassen. Erfaringerne bør samles i et skriftligt dokument, til senere brug.

Spørgsmål, til evaluering:

Med klassen:

- Har du mærket nogen ændringer i dine læsevaner?
- Hvad har været din bedste oplevelse med Stillelæsning+?
- Hvad synes du kunne have været bedre eller anderledes?
- Har du fået mere læselyst?

I lærerkollegiet:

- Hvilke aktiviteter har fungeret godt i Stillelæsning+?
- Hvad kunne have været anderledes?
- Oplever I, at stillelæsningsperioden har ændret elevernes læsevaner?
- Har perioden bidraget til øget motivation og læseglæde?
- Hvordan har de forskellige elever reageret på metoden?
- Hvordan har samarbejdet internt i kollegiet fungeret?
- Hvordan har samarbejdet med biblioteket fungeret?

TILTAG FOR AT STIMULERE MOTIVATION

Involvér eleverne

Succes med Stillelæsning+ afhænger af, om eleverne kan lide det og bliver engagerede. Lad eleverne selv vælge litteratur, og lad dem være med til at planlægge læseaktiviteter. På den måde støtter du elevernes følelse af autonomi.

Læsende rollemodeller

Den voksne skal gå forrest som et godt eksempel. Læg computeren og andre opgaver væk, og læs selv. Tag avisen med fra lærerværelset, eller nyd en god bog.

Adgang til bøger

Eleven skal kunne vælge mellem flere bøger, og det har betydning, at de selv er med til at bestemme, hvilken litteratur de vil læse. De elever, der ikke har en etableret læsekultur, kan opleve det som vanskeligt at vælge en bog og vil have behov for støtte og vejledning.

ERFARINGER OM ADGANG TIL BØGER

Det er en fordel, at skolebiblioteket er åbent og bemandet i stillelæsningstiden, så eleverne kan bytte bog, når der er behov for det. Pilotskolen prioriterede at have en skolebibliotekansvarlig til stede på skolebiblioteket, mens klasserne havde Stillelæsning+. Skolebiblioteket var åbent cirka 30 minutter hver morgen. Alle klasser havde Stillelæsning+ samtidig, og lærerne havde aftalt, at de kun kunne sende to elever ad gangen til skolebiblioteket. På den måde kunne eleverne også få god vejledning til at vælge bøger.

Et opdateret skolebibliotek med et godt udvalg af nyere og varieret litteratur var også vigtigt. I samme periode, som piloten blev gennemført, fik skolebiblioteket på pilotskolen en større opgradering. Gamle bøger blev kasseret, og der blev fyldt op med nye bøger og nye sofaer.

Lyttelæsning er god læsning

Mange elever kan godt lide at høre lydbøger, og nogle har brug for dem for at få adgang til de gode fortællinger. Vær bevidst om, hvordan lydbøger bruges i stillelæsningen, og sørg for adgang til lydbøger. Læg godt til rette for hjælpemidler af alle typer til dem, der har behov for det.

Giv tid til læsning

Når I planlægger en periode med Stillelæsning+, sørger I for at sætte lystlæsning på skemaet og viser dermed, at læsning er vigtigt; også selv om der er meget andet, der skal nås i en travl skolehverdag. I skaber rammer for læsning.

Variér omgivelserne

Normalt foregår stillelæsningen i klasseværelset, og eleverne sidder på deres pladser. Men det er også muligt at bruge skolens andre rum og appellere til hele den læsende krop.

Skab dialog om læsningen

Når elever samtaler om det, de har læst, sætter de ord på deres oplevelse og øger samtidig deres egen forståelse. Samtidig får de en lyttende samtalepartner, og dermed bliver læsningen ikke længere kun en individuel oplevelse.

Skab plads til at dele læseoplevelser

Læseoplevelsen bliver fælles, når eleverne deler den. De kan formidle mundtligt, skriftligt eller via visuelle og auditive medier. Skolen og biblioteket kan dele og skabe plads til de færdige formidlingsprodukter. For at støtte elevernes autonomi og oplevelse af lyster det vigtigt, at delingen opleves som noget eleverne selv har kontrol over og lyst til at gøre. Ikke som en test eller en skoleopgave.

Elever i forskellige læseaktiviteter.

OM MOTIVATION FOR LÆSNING

Et af målene med metoden er, at eleverne selv skal finde en indre drivkraft for læsning.

Der findes mange gode argumenter for læsning: Læsning kan være både nyttigt og hyggeligt, og hvis man kan lide at læse, er det lettere at forstå samfundet omkring sig. God læsekondition vil også bidrage til, at et uddannelsesforløb føles mere overkommeligt. Desuden er læsning et godt alternativ til alle de hurtige stimuli, man udsættes for i hverdagen; man træner sin koncentrationsevne. (Pilgreen, 2000).

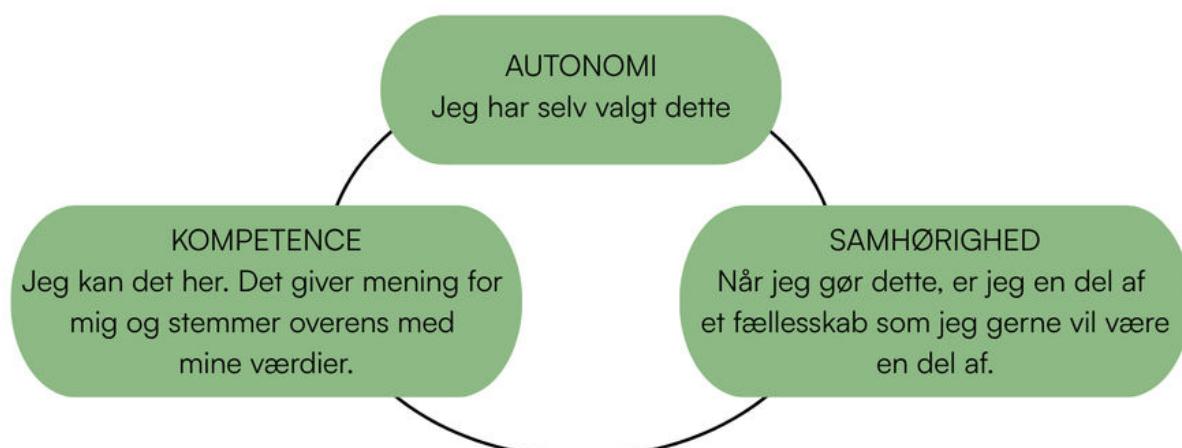
Men det er ikke alle elever, der helt af sig selv kan se fordelene ved læsning. Ikke alle er vant til at læse, og ikke alle ser sig selv som læsere. Perioden med Stillelæsning+ er en mulighed for at motivere alle elever til at læse, og den skal bidrage, til at hver enkelt elev finder sin egen læsemotivation. Man kan ikke arbejde med hele gruppens læsemotivation uden samtidig at arbejde med den enkelte elevs læsemotivation (Lund, 2020).

Læselyst opstår når en elev er ivrig og engagerer sig motiveret (Lund, 2020)

Det følgende afsnit handler om de elever, der oplever læse-ulyst. Det er elever, der er afvisende til læsning, modvillige og uengagerede og derfor demotiverede.

Ved fælles stillelæsning kan disse elever modarbejde aktiviteten og finde måder at komme igennem læsebåndet på uden at faktisk læse. Nogle elever er gode til at lade som om, de læser, mens de sørger for at bladre i et passende tempo, eller de bruger læsetiden på at gå på toilettet eller lede efter en anden bog.

Selvbestemmelsesteorien, som motivationsforskerne Edward Deci og Richard Ryan har udviklet, giver en bedre forståelse af de mekanismer man kan arbejde med. Teorien kan være nyttig i arbejdet med at skabe motivation for læsning (Deci og Ryan, 2000)

Når alle disse tre behov understøttes, øges sandsynligheden for, at eleven oplever motivation. Når behovene opleves modarbejdet, bliver eleven demotiveret. Netop her har vi mulighed for at gøre en forskel, som de voksne, der arbejder sammen med eleverne.

Motivation kan komme til udtryk på forskellige måder afhængigt af, hvad der driver den, og hvilken form påvirkningen tager:

YDRE MOTIVATION (EKSTRINSISK MOTIVATION)

Eleven handler ud fra eksterne forventninger og værdier (lærerens, bibliotekarens eller forældrenes). Eleven oplever, at de tre psykologiske behov modarbejdes. Når eleven alligevel gennemfører aktiviteten, sker det for at opnå en belønning, undgå en sanktion, fordi man føler, at man bør, eller for at undgå skyld og skam. Det opleves ikke selvvalgt, og det kan komme i konflikt med egne værdier og meninger.

INTERNALISERING

Eleven oplever påvirkning udefra, som i begyndelsen stadig modarbejder de tre behov. Efterhånden opleves påvirkningen dog som noget, der understøtter behovet for autonomi, kompetence og samhørighed. Eleven accepterer gradvis handlingen og forstår dens betydning og potentiale. Aktiviteten opleves i stigende grad som et bevidst valg, der føles både vigtigt og rigtigt.

INDRE MOTIVATION (INTRINSISK MOTIVATION)

Omverdenens forventninger og værdier er blevet elevens egne. Eleven har tilegnet sig dem, og gennemfører aktiviteten fordi vedkommende selv vil, og det opleves naturligt i fællesskabet. Når eleverne har indre motivation, kan de gennemføre aktiviteten med energi, engagement og udholdenhed.

(Deci og Ryan, 2000)

Når man vejleder eleverne under Stillelæsning+, hjælper man de elever, der i begyndelsen er præget af ydre læsemotivation og læse-ulyst, så de gradvis oplever mere og mere indre motivation og læselyst. Dette sker ved at tage aktiviteter og metoder i brug, der understøtter elevens tre psykologiske behov.

At støtte elevens autonomi

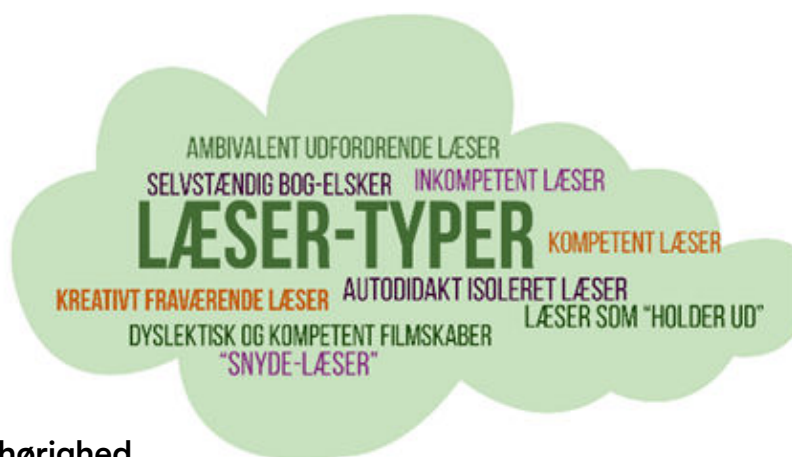
Eleven skal selv vælge bog. Dette er ikke naturligt for alle, og det kan dermed blive tilfældigt hvad de vælger. At vælge bog er noget, der skal bevidstgøres og læres i introduktionsfasen af Stillelæsning+. Det skal også være tilladt at bytte bog, hvis den man har valgt ikke fanger interessen alligevel. Målet er, at alle elever udvikler en bevidsthed om, hvad de kan lide, og at de selv med tiden kan finde en reelt fængende bog. De skal udvikle deres egne strategier til at træffe gode bogvalg.

ERFARINGER OM AUTONOMI

Det er vigtigt at eleverne selv vælger bøger. I den ene pilotklasse testede vi, at læreren bestemte, at alle skulle begynde med tegneserier og grafiske romaner for at hjælpe klassen ind i læsningen. I den anden klasse fik eleverne lov til at vælge helt frit, lige fra starten. Vi oplevede større modstand og læse-ulyst fra starten, i den klasse, som kun kunne vælge tegneserier. Et af hovedprincipperne for Stillelæsning+ er netop, at eleverne frit skal kunne vælge litteratur ud fra deres egne interesser.

At støtte elevens kompetence

Hvis eleven oplever sin læsekompetence som utilstrækkelig, eller føler sig fagligt underlegen i klassen, vil eleven højst sandsynligt ikke få en god læseoplevelse, og kan opleve stillelæsning som vanskelig. Læreren og bibliotekaren skal vejlede eleverne til at finde bøger, der passer til læseniveauet og læsefærdighederne, uden at det sker på bekostning af elevens interesse eller integritet. Derfor er det vigtigt at have nok materiale tilgængeligt, og at materialet er tilpasset elevens kognitive niveau. Eleverne skal lære at finde frem på biblioteket, så de ved, hvor de finder de genrer, der interesserer dem. I Stillelæsning+ skal det ikke være muligt at blive 'bedst i klassen'. Rammerne skal derfor indrettes, så der ikke bliver grund til at sammenligne læseniveau. Perioden bør heller ikke følges op med prøver, målinger eller obligatoriske præsentationer (præsentationer kan være en mulig aktivitet for de elever, der motiveres af at fortælle andre om deres bog). Målet er, at eleverne udvikler et positivt syn på deres egen og andres læsekompetence. Stil også hjælpemidler til rådighed, når der er behov for det.

At støtte elevens behov for tilhørighed

I et klasseværelse er fællesskabet valgt for eleven, og det er ikke muligt at vælge det fra. Dermed er det ekstra vigtigt, at rammerne er tydelige, så fællesskabet opleves som trygt og givende for alle. I et klasseværelse sættes der hele tiden rammer, og lærere er erfarne på dette område. Dette afsnit er alligevel medtaget, fordi Stillelæsning+ gennemføres i flere fag, og det kan være fordelagtigt for eleverne at alle lærere, der er med til at gennemføre Stillelæsning+, anvender de samme rammer.

Forventningerne til den enkelte må synliggøres og tydeliggøres, og der skal være en fælles forståelse af hvordan man agerer i læsefællesskabet. Lærerne skal blive enige om, hvilken opførsel der forventes i forbindelse med de forskellige læseaktiviteter, stillelæsning og delingsaktiviteter. Eleverne bliver fra starten oplyst om, hvilken aktivitet de skal gennemføre og hvilken opførsel der forventes.

Periodens begyndelse og afslutning markeres tydeligt, for eksempel ved at tælle ned til læsestart. Al denne tydelighed skal formidles på en måde, som eleverne oplever som tryk, og hvor de oplever interesserede og motiverede voksne, og at de er en del af et læsende fællesskab. De skal få lov til at finde glæde ved at dele deres læseoplevelser.

Hjemmene kan også inddrages i Stillelæsning+, så de bliver en del af læsefællesskabet. Husk derfor også at informere og motivere forældrene. Tips til at involvere forældrene står på s. 19.

TIPS TIL AT FINDE DEN RIGTIGE BOG TIL HVER ELEV

At finde en fængende bog er en personlig opgave. Alle mennesker har forskellige interesser, forskellige behov og forskellige forudsætninger. Skal man blive en god læser, er man nødt til at læse. Læseglæde opstår når man læser en bog, der interesserer en, og som passer til ens læseniveau. Det er vigtigt, at eleverne også får dette at vide.

Læreren og skolebibliotekaren har en vigtig rolle som vejledere. At tale med eleven er den bedste måde at hjælpe dem på. Vis oprigtig interesse og omtanke for elevens ønsker. Målet med samtalen skal være tydelig for dem: At finde en bog, eleven selv har lyst til at læse, kan lide og kan mestre (Hjellup, 2018, s. 105)

Find ud af, hvad eleven er interesseret i:

- Hvad kan du godt lide at læse om?
- Hvad er din yndlingsbog, frem til i dag?
- Hvad laver du i din fritid?
- Hvad kan du godt lide at lave i skolen?
- Hvad interesserer dig?

Find ud af hvad eleven kan mestre:

- Hvilken bog læste du sidst?
- Syns du det er bedst at læse bøger med billeder i?
- Betyder skriftstørrelsen noget for dig?
- Hvor tyk syns du bogen må være?
- Syns du det er bedst når bogen er inddelt i kapitler?

Hvis du kender elevens læsehastighed, tager du det med i vurderingen. Ved opstart af Stillelæsning+ anbefaler vi, at hele klassen udfylder undersøgelsen Mit Læselandskab. Den tager udgangspunkt i mange af de samme spørgsmål som nævnes ovenfor. Det vil være med til at bevidstgøre eleverne om deres egne interesser og præferencer, og kan gøre en vejledningssamtale lettere.

Find et udvalg af bøger frem, som du tror kan passe til eleven, ud fra det I har talt om, og fortæl om dem. Lad eleven se på forsiden, læse på bagsiden og bladre i bøgerne. Lad derefter eleven vælge, om der er nogen af disse bøger, vedkommende vil teste. Hvis eleven stadig er usikker, kan du give vedkommende mulighed for at læse nogle sider og danne sig et indtryk, før vedkommende selv vælger sig en bog at låne. Dette bliver en form for mini-BogSmagning, som beskrevet i aktivitetshæfte.

NØGLER TIL ET GODT SAMARBEJDE

Stillelæsning+ begyndte som et projekt, hvor bibliotekarer fra Lillehammer Folkebibliotek tog kontakt til lærere og rektor på pilotskolen for at starte et samarbejde. Ret hurtigt blev også kommunens skoleadministration involveret. Men et sådant samarbejde kan også begynde ved, at en skole kontakter sit folkebibliotek, hvis det er muligt.

Få alle med

Det, der er tydeligt, er, at man arbejder bedre og står stærkere i arbejdet med læselyst, når man har flere samarbejdspartnere med (Lund, 2020). Lærers arbejde med Stillelæsning+ i klasseværelset, bør støttes af skoleledelsen. Og det fungerer bedst, hvis alle klassetrinnets lærere er positive over for metoden og er involverede. Det er vigtigt, at de lærere der skal arbejde med læselyst, selv oplever, at det giver mening, og at alle kender metoden godt. Lærerne bør samarbejde om planlægningen og om gennemførelsen i hverdagen. Nogle af de skoler, der i dag arbejder med Stillelæsning+, har valgt at udnævne en Stillelæsning+ambassadør, som sørger for, at stillelæsningen bliver taget op på møder osv.

Vi kan lære af hinanden

Både lærere og (skole)bibliotekarer har stor faglig kompetence, som kan kombineres i arbejdet med læselyst.

- Lær af bibliotekaren: Bibliotekaren er et inspirerende nyt ansigt på skolen, som tilbyder litterær faglighed, bred formidlingserfaring og kan vejlede skolen i at finde de rette bøger til en elevgruppe.
- Lær af læreren; Samarbejdet med læreren giver biblioteket indsigt i elevernes læsepræferencer. Læreren kender klassen og skolens struktur og har bred erfaring med planlægning og gennemførelse af faglige oplæg.
- Lær af hinanden: Tal sammen og skræddersy et læseprogram for den aktuelle skole.

Det fungerer godt at have en fast kontaktperson på henholdsvis skolen og folkebiblioteket, som kan holde tæt dialog.

Stillelæsning+ fungerer også godt uden et folkebibliotek i ryggen, hvis skolen har et godt skolebibliotek og en engageret skolebibliotekar, som kan støtte klassens læsning.

SAMARBEJDE MED HJEMMENE

For at skabe et fuldstændigt læsefællesskab for eleverne er det naturligt at inddrage forældrene. Her kommer nogle tips til, hvordan man kan inkludere dem i læsearbejdet:

Forældremøde med informationsfilm

Sæt tid af til at præsentere Stillelæsning+ på et forældremøde, hvor du tydeliggør mål og hensigt. Opfordr forældrene til at være læsende rollemodeller. Inviter eventuelt en bibliotekar til at holde BogSnak for forældrene, eller gennemfør Sid og Lyt (beskrevet nedenfor). Vis forældremødefilmen. (I skrivende stund, 2026, er filmen ikke oversat til dansk endnu, så den version, der omtales her, er på norsk. Den ligger på stiftelsenlese.no/lesekvart). Filmen indeholder gode tips til, hvad forældrene selv kan gøre for at støtte deres barns læsning.

Sid og Lyt på forældremøde

Forældrene oplever højtlesning for voksne ved en bibliotekar eller lærer. Vedkommende læser et uddrag højt fra en bog, som kan være morsom, interessant eller stemningsskabende. Varighed: maks. 15 minutter.

Forældreaften

Elever og forældre inviteres til en aften på skolen, hvor læsning og læsekultur diskuteres. Metoden IGP(I)² er en fin metode for at inkludere alle i samtalen. Målet med aftenen er at bevidstgøre alle om deres egen læsekultur, skabe refleksion og give inspiration til et læsefællesskab i hjemmene.

Informationsbrev

Et informationsbrev sendes ud før perioden med Stillelæsning+, hvor forældrene informeres om metoden. Brug gerne brochuren Syv gode tips, som ligger på stiftelsenlese.no/lesekvart.

Læsebingo sammen med forældrene

Inkluder forældrene i en læsebingo. Lad nogle af opgaverne på læsebingopladen være fælles aktiviteter mellem elev og voksen, eller giv forældrene deres egen læsebingo.

Nyhedsbrev eller avis

Læreren eller eleverne laver et nyhedsbrev i løbet af perioden med Stillelæsning. Her kan man inkludere elevernes boganbefalinger, information om hvilke genrer der er mest populære i klassen for tiden, og hvilke læseaktiviteter klassen har gennemført. Læsebingo og læsestatistik kan inkluderes, sammen med nyheder om eventuelle bibliotek- eller forfatterbesøg.

RESULTATER AF ARBEJDET I LILLEHAMMER

I denne håndbog har vi hentet inspiration, metoder og værdier fra forskningsprojektet Lyst til læsebånd i hele landet.

Dette danske projekt fra Tænk tanken Fremtidens Biblioteker havde imponerende resultater, som vi havde som mål for vores arbejde med Stillelæsning+ (Lesekvart+). I projektet lykkedes samarbejdspartnerne med:

- At få mange elever til at opleve læsebåndet på nye og mere appellerende måder, blandt andet ved at skabe læsestimulerende rammer, give inspiration til bogvalg via book talks og andre formidlingskoncepter, samt ikke mindst at få eleverne til at dele deres læseoplevelser med hinanden.
- At udvikle bibliotekernes skolerettede formidlingsaktiviteter med udgangspunkt i en skolepraksis, som alle kender: læsebåndet.
- At udvikle og styrke det tværfaglige samarbejde mellem lærere og biblioteksansatte gennem dialog, nysgerrighed og fælles udvikling af aktiviteter i en lokal kontekst.

Efter at have gennemført pilotprojekter i skoler i Lillehammer kommune i 2024 og 2025 har vi nu mange gode erfaringer, som vi har taget med i denne reviderede udgave af metodehåndbogen.

Efter evalueringen af piloterne har vi erfaret at:

- Eleverne er blevet mere bevidste om deres egne læsepræferencer, både når det gælder genre og litteraturtype, samt hvordan de foretrækker, at omgivelserne er når de læser.
- Eleverne er blevet mere bevidste om, hvorfor læsning er vigtig, også for deres fremtid.
- Eleverne har lært strategier for at finde litteratur, som matcher deres interesse og læsekompetence.
- Eleverne er blevet vant til at bruge skolebiblioteket, og de ved, hvor de finder 'deres' bøger.
- Eleverne har øget deres læse-udholdenhed.
- Størstedelen af eleverne oplyser selv, at de er blevet mere motiverede for at læse.

På næste side finder du en liste over succeskriterier.

HELD OG LYKKE MED STILLELÆSNING+

Vi håber, at I får mange gode læseoplevelser og et givende læsefællesskab!

Succeskriterier:

- Læsning hver dag
- Læsning på skoleskemaet
- Alle lærere er læselærere. Læsning i ALLE fag
- De voksne er gode rollemodeller
- Læseaktiviteter (dele og sætte ord på læseoplevelser)
- Adgang til gode bøger
- Bemandet bibliotek med voksne, der har godt kendskab til bøger for aldersgruppen
- Adgang til mange forskellige genrer
- Individuel læselog
- Læsebarometersom synlig motivation

GOD LÆSNING!

Kilder

Mere at læse / info hentet fra:

- Brok, L. S. & Geer, S. L. (2018) Stillelæsning - Hvad viser international forskning? Nationalt Videncenter for Læsning, http://videnomlaesning.dk/media/2659/stillelaesning_hvad-viser-i-international-forskning-.gdf
- Deci, E.L. & Ryan, R.M. (2000) Self-Determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development and well-being. American Psychologist 55, 68-78
- Hjellerup, L. H. (Red). (2018) Skolebiblioteket: Læring og leseglede i grunnskolen. Cappelen Damm Akademisk.
- Lund, H. R., Hannibal, S. og Vestergaard, L. (2020) Lystlæsning i læsebånd: En håndbog til skoler og folkebibliotekers samarbejde om læsebånd. Tænk tanken Fremtidens Biblioteker. http-s://www.fremtidensbiblioteker.dk/uploads/website/gdf2/HndbogSamleoP-Sla_gf1P-df
- Pilgreen, J. L (2000) The SSR handbook: How to organize and Manage a Sustained Silent Reading Program. Boynton/Cook Publishers, Inc.
- Ørjasæter K. & Skaret A. (2019) Litteraturformidlingens arenaer og praksiser: En studie av Den kulturelle skolesekken. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.